

GLASNIK

B'nai B'rith „Gavro Schwartz“ Hrvatska

Godina / Year 2 Broj / Number 6 Zagreb, lipanj/June 2017 Izlazi četiri puta godišnje / Published quarterly

Urednik /editor: Darko Fischer. Graphic editor: Branka Cimermanović

*VOICE OF B'nai B'rith
„Gavro Schwartz“
Croatia*

Uz šesti broj BB glasnika

Poštovane čitateljice i čitatelji,

U proljetnim mjesecima imamo nekoliko svjetovnih praznika. Jom ha Shoa obilježavamo 27. nisana na godišnjicu ustanka u Varšavskom getu. Svake godine se tom prilikom prisjećamo hrabrih boraca, unaprijed osuđenih na smrt u borbi protiv daleko nadmoćnijih krvnika, njemačkih SS trupa. Svojom žrtvom ti hrabri borci pokazali su da Židovi ne će samo čekati na pogrome i ubijanja već će znati svoju sudbinu uzeti u vlastite ruke.

Samo pet godina nakon tragedije Varšavskog geta stvorena je država Izrael. Dan državnosti Izraela obilježava se 5. ijara . Na taj dan po židovskom kalendaru, a bio je to 14. svibanj 1948. godine pred šabat, u Tel Avivu proglašena je Država Izrael. Nakon 2000 godina progonstva i lutanja bez prave domovine, ostvario se milenijski san mnogih generacija Židova, da mogu slobodno živjeti u vlastitoj zemlji. Ove godine u Zagrebu je taj dan obilježen prijemom u organizaciji izraelskog veleposlanstva i koncertom Izraelskog komornog orkestra

UHrvatskoj se koncem mjeseca travnja obilježava proboj iz zloglasnog logora Jasenovac, kada su preostali logoraši pred sam kraj rata pokušali se spasiti probojem i bijegom iako su bili okruženi ogradom od bodljikave žice koju su čuvali do zuba naoružani hrvatski nacisti, zloglasne ustaše. Kao i u Varšavskom getu, izgledi za preživjeti proboj bili su vrlo mali. No hrabri su zatočenici tog najgoreg logora u Hrvatskoj ipak donekle uspjeli. Od 600 onih koji su krenuli u taj hrabri pothvat, preživjelo ih je 117. U spomen na njih ali i sve ostale stradale u Jasenovcu, ove godine se komemoracija na mjestu nekadašnjeg zloglasnog logora održala zajedno s komemoracijom za Jom ha Šoa. Bila je to komemoracija bez predstavnika zvaničnih vlasti, jer židovske općine Hrvatske nisu htjele održavati zajedničku komemoraciju sa zvaničnim vlastima. To je bio protest zbog sramotne ploče postavljene u selu Jasenovac na kojoj je ispisan zloglasni ustaški pozdrav a nadležne vlasti nisu uklonile tu ploču.

Ovaj broj donosi još nekoliko zanimljivih članaka. Prof dr sc. Slavice Dodig piše o medicini u Bibliji. Donosimo i članak Deana Kezana iz Osijeka o jednom tehničkom pothvatu. Radi se o digitaliziranoj reprodukciji sinagoge u Osijeku. Osvrćemo se i na nedavni susret članova Židovskih općina s područja bivše Jugoslavije.

Editorial to the sixth issue of The Voice of BB

Dear readers,

At the spring months we have some secular holidays. Yom ha Shoa marks the 27th of month Nisan, the anniversary of the uprising in the Warsaw Ghetto. Every year, we remember the courageous fighters who were without chance to survive in the battle against the more powerful German SS troops. Sacrificing their lives, the brave fighters have shown that the Jews will not only wait for pogroms and killings, but also can take their destiny into their own hands.

Five years after the tragedy of the Warsaw Ghetto, the state of Israel was created. The 5th of Jewish month Iar is the anniversary of Israel's statehood. On that day, on May 14th 1948 in the afternoon just before Shabat, in Tel Aviv, the State of Israel was declared. After 2000 years of exile and wandering without a homeland, the millennial dream of many generations of Jews has become a reality, Jews could live free in their own country. This year, in Zagreb, the day was marked by the reception organized by the Israeli Embassy and the Israel Chamber Orchestra gave a concert

At the end of April, Croatia commemorates a break from the notorious Nazi concentration camp Jasenovac, when at the very end of the WWII the remaining camp detainees tried to find their way to freedom making a breakthrough. Although they were surrounded by a barbed wire guarded by the Croatian Nazis, the notorious Ustasha. As in the Warsaw Ghetto, the prospects for the survival in the breakthrough were very small. But the brave detainees of the worst camp in Croatia partially succeeded. Of the 600 people who went to this brave venture, 117 survived. In memory of them and all the others who were killed in Jasenovac, this year the commemoration was held on the site of the former infamous camp together with commemoration for Yom ha Shoa. It was a commemoration without representatives of the official government, because the Jewish Communities of Croatia did not want a common commemoration with the official authorities. This was a protest because of the shameful plate placed in the village of Jasenovac on which a notorious Ustasha salute was engraved and the authorities did not remove that plate.

Sadržaj

Uz šesti broj BB glasnika.....	2
Biblijska medicina	5
11. Festival tolerancije – JFF Zagreb, lipnja 2017.	11
Projekt očuvanja židovskog nasljeđa u Osijeku	13
Iz suprotnoga ugla: PESAH	19
O radu ženske sekcije Židovske općine Zagreb.....	222
DOR 2017.....	244

Contents

Editorial to the sixth issue of The Voice of BB	3
Biblical Medicine	8
11 th Festival of Tolerance – JFF Zagreb, June 2017	12
Preserving the Jewish heritage: 3D Model of the Synagogue in Osijek	18
Activities of the Ladies Section in the Jewish Community of Zagreb	22
DOR 2017.....	277

Biblijska medicina

Biblija je najčitanija knjiga svih vremena. Ona je sveta knjiga, u kojoj su biblijski pisci, nadahnuti Božjim Duhom i Mudročću pisali o Bogu, o čovjeku, o odnosu Boga prema čovjeku, o odnosu čovjeka prema Bogu i o odnosu čovjeka prema čovjeku. Na taj način biblijski pisci su opisali povijest spasenja. Vjernici - Židovi i kršćani - smatraju Stari i Novi zavjet Božjom porukom. Dakle, Biblija je knjiga Riječi Božje, sveta knjiga koja prenosi Božju poruku narodima svih vremena i svih prostora. Pisana je tako da bi je svi budući naraštaji svih uzrasta mogli razumjeti i prihvatiti.

Stari zavjet progovara o stvaralačkom Božjem djelovanju, o odgajanju čovjeka pojedinca, ali i o odgajanju Božjeg naroda, kojemu se „Ja sam koji jesam” objavio. U tom odgojnom procesu ljudi mogu shvatiti i spoznati da je konačni cilj zemaljskog puta u zajedništvu sa Stvoriteljem. Novi zavjet najavljuje dolazak Mesije, koji će se ostvariti u osobi Isusa Krista, preko kojeg čovjek ulazi u savršen Božji svijet.

Biblijska medicina, kao sastavni dio biblijske arheologije proučava zdravstvene prilike, vrste bolesti i načine liječenja bolesti u biblijskim vremenima. U užem smislu biblijska medicina proučava tekstove u Bibliji koji se bave zdravljem, bolestima i liječenjem bolesti.

Biblija nije medicinski priručnik - ona ne sadrži sustavni nauk o zdravlju, bolesti i liječenju bolesnika. O bolestima Biblija govori u okvirima znanja koja su imali ljudi tih prapovijesnih i povijesnih vremenâ Drevnoga Bliskog Istoka. Ipak, mora se zamijetiti da današnja znanost zapadne kulture promatra čovjeka u fizičkom i metafizičkom smislu slično kao ti sveti tekstovi. Pojam zdravlja nekad i danas označava potpuno tjelesno, duševno i socijalno blagostanje (odnos s

Elijahu liječi dijete

bližnjima), ravnotežu svih čovjekovih odrednica. Takvu definiciju zdravlja, koja je ušla u Ustav (1946. god.) i u Deklaraciju (1974. god.) Svjetske zdravstvene organizacije, postavio je prvi predsjednik Svjetske zdravstvene organizacije, prof. Andrija Štampar. Bolest podrazumijeva poremećeno odvijanje životnih funkcija odnosno poremećaj postojeće ravnoteže svih čovjekovih odrednica.

Zdravlje i bolest u Starom zavjetu

Čovjek je stvoren da živi u skladu s prirodom. Spoznao je da se zdravlje koje mu je Bog dao, može sačuvati ako živi zdravim životom, tj. sa zdravim navikama (dan tjednog odmora, bavljenje sportom), ako provodi higijenske mjere, ako je umjeren u mnogim stvarima - od jela, pića do spolnih navika. Radi zdravlja cijele zajednice propisivale su se preventivne mjere, npr. pranje ruku i nogu, obrezanje dječaka osmog dana po rođenju, postupanje s nečistim osobama i životinjama, higijena živežnih namirnica, zabrana jedenja nečistih životinja, propisi o klanju životinja, prepoznavanju lepree, gube, izolaciji zaraznih bolesnika, postupanju s mrtvacima. Poput ostalih naroda Drevnoga Bliskog Istoka, Hebreji su prošli sve razvojne faze medicine - iskustvenu, magijsku, magijsko-religijsku, te na kraju stručnu fazu. Bolesti koje se spominju u Bibliji mogu se svrstati u nekoliko skupina, primjerice: kožne, zarazne i spolne bolesti, bolesti očiju (slabovidnost i sljepoća), bolesti crijeva, bolesti krvožilnog sustava (moždani i srčani infarkt), bolesti kostiju (prijelomi kostiju, hromost), izgladnjelost, žeđ, duševne bolesti. Opisivali su i nijemost, gluhoća, sunčanica, oduzetost, pijanstvo. Budući da nisu imali znanja o uzrocima nekih bolesti smatrali su da je bolest kazna za krivnju, kazna za grijeh. Bog koji odanim ljudima daje zdravlje, nevjernicima, neposlušnima daje bolest. Teža bolest ujedno je bila znak težeg grijeha. Neke neobjašnjive bolesti pripisivale su se opsjednutošću sa zlim duhovima. Bolest i patnja pravednika (Job), kao posljedica djelovanja Sotone, bile su kušnja za pravednika i prilika da čovjek spozna sam sebe i svoj odnos prema Bogu. Bog dopušta patnju pravednika, jer se kroz patnju provjerava njegova odanost Bogu unatoč svim nevoljama. U velikoj nevolji čovjek se intenzivno obraća Bogu, žali se, ponizno prigovara Bogu, ali patnja istodobno čovjeka približava Bogu.

S napredovanjem znanja o bolestima napredovalo je i znanje o liječenju bolesti. Najprije su se liječenjem bavile žene – majke koje su skupljale bilje i spravljale ljekovite pripravke. Potom su slijedili plemenski čarobnjaci, svećenici, pučki vidari te na koncu liječnici. Plemenski čarobnjaci (vračevi) su zazivali duhove i čarali. Pred opsjednutom osobom spaljivali su srce i jetru životinja – mislili su da će tako istjerati demona iz čovjeka. Kada poznati postupci nisu mogli pomoći, stizala je pomoć Božjih glasnika (npr. proroci, anđeo Rafael), koji su liječili u Božje ime.

Svijest Starozavjetnog čovjeka bila je prožeta spoznajom da je Bog jedini liječnik - Bog čovjeku daje život, daje mu i zdravlje, daje mu bolest. Zdravi su oni koji slušaju i provode riječ Božju, koji su bliski Bogu, koji poštuju Savez s Bogom. Bolesni su oni koji su se udaljili od Boga, koji ne poštuju Božje zakone, koji su u sukobu s bližnjima i koji bližnjima čine zlo. Nagrada za odanost je zdrav i dug život, a bolest i nagla i prerana smrt su kazna za grijeh, kako za osobne grijeh tako i za grijeh cijelog naroda.

Zdravlje i bolest u Novom zavjetu

U Novom zavjetu bolesti se više ne opisuju. Bolesnici (slijepi, gluhi, nijemi, hromi, žene s ginekološkim problemima) su odlazili liječnicima, ali katkad bezuspješno, tako da je glavnu ulogu liječnika - ozdravitelja dobio Isus, koji je liječio i tjelesne i duševne bolesti (opsjednutost zlim duhovima). Štoviše, Isus je vraćao bolesnike s ruba života - tada su smatrali da ih je oživljavao. Isus je ozdravljao bolesnike koji su bolovali od neizlječivih bolesti, tj. one koji su već bili kod liječnika. Liječio je riječju, polaganjem ruku, doticanjem bolesnika, uranjanjem u vodu, prijetnjama i zapovijedima nečistom duhu. Katkada je liječio i na daljinu, bez prisutnosti bolesnika. Preduvjet za Isusovo djelovanje bio je da mu se bolesnik obrati s povjerenjem i nadom da ih On može izliječiti – *Vjera te tvoja spasila!* (Mk 10,52). Čudesna Isusova ozdravljanja bolesnih odnose se na metafizičko čovjekovo tijelo, te označavaju spas za čovjeka i njegov ulazak u suživot s Bogom.

U Novom zavjetu bolesti nije kazna kojom Bog kažnjava grešnika, nego je opomena na prolaznost života, kako bi se čovjek odlučio za pravedan i pošten odnos prema sebi, bližnjima odnosno prema Bogu. Grijeh što ga čovjek učini pod djelovanjem Zloga, razara čovjekovu dušu, a bolestan čovjek udaljava se od Boga. Na taj način grijeh i bolest su uzročno – posljedično povezani. Bolestan čovjek shvaća da treba ozdravitelja te se obraća Bogu. Tako bolest postaje prigoda za obraćenje, za svjesnu uspostavu suodnosa odnosno suživota s Bogom. Za kršćane, put do Božjeg svijeta vodi preko Isusa Krista – *čovjek zaodjenut Kristom* ulazi u savršen Božji svijet.

Poruka Starog i Novog zavjeta o zdravlju i bolesti

Veliki svećenik

U svetim tekstovima Starog i Novog zavjeta vjernici traže i nalaze vječne poruke o Savezu s Bogom i o odnosima koji iz toga Saveza proizlaze. Teološka poruka Biblije odnosi se na savršen Božji svijet, koji je započeo u edenskom vrtu pri stvaranju svijeta i čovjeka. Čovjek koji svoj život živi u dobroti, pravednosti, ljubavi je blizak Bogu – zdrav je. Bolestan čovjek je duhovno slijep, gluhi, nijem, hrom, opsjednut Zlim duhom. Duhovno slijep čovjek ne prepoznaje Boga, duhovno nijem čovjek ne čuje Boga, duhovno hrom čovjek ne može doći do Boga, a čovjek opsjednut Zlim duhom opire se Istini.

Biblical Medicine

The Bible is the most read book of all seasons. It is a holy book, in which the biblical writers, inspired by the Spirit and Wisdom of God, speak about God, about man, about God's relationship to man and about man's relationship to God. In this way, the Biblical writers described the history of salvation. Believers, either Jews or Christians - consider the Old and New Testaments, respectively, as God's message. So, the Bible is a book of the Word of God, a book of sacred texts that transmit God's messages to the peoples of all times and all areas. The Bible is written so that all future generations of all ages can understand and accept the God's message.

The Old Testament speaks about the creative work of God, about upbringing of both, an individual man and God's people, to whom He announced himself as "I am who I am". In this upbringing process, people can understand and realize that the ultimate goal of the earthly path is in communion with the Creator. The New Testament announces the coming of the Messiah, which will be realized in the person of Jesus Christ, by whom man enters into the perfect world of God.

Biblical medicine, as an integral part of biblical archeology, examines health conditions, types of illness, and ways of treating illness in biblical times. In the narrow sense, Biblical medicine studies texts in the Bible that deal with health, illness and disease treatment.

The Bible is not a medical manual - it does not contain a systematic doctrine of health, illness, and patient treatment. The Bible speaks about diseases by the knowledge of people of these prehistoric and historical times of the Ancient Middle East. Nevertheless, it must be noted that today's science of Western culture observes man in a physical and metaphysical sense similar to these sacred Biblical texts. The concept of health considers full bodily, mental and social well-being (relationship with the fellow-men), the balance of all human determinants. This definition of health, introduced in the Constitution (1946) and in the Declaration (1974) of the World Health Organization, was set up by the first president of the World Health Organization, prof. Andrija Štampar. Disease implies a disturbance of life functions or disturbances of the existing equilibrium of all human determinants.

Health and Disease in the Old Testament

Biblical man lived in harmony with nature. He knew that the health that God gave him, he could preserve only if he lives a healthy life, ie. if he has healthy habits (implementation of a day of weekly rest, dealing with sports), if he takes care of hygienic measures, if he is moderate in many things - in food, drinks and sexual habits. For the health of the whole community, there were prescribed preventive measures, such as hand and foot washing, circumcision of boys on the eighth day after birth, procedures with unclean persons and animals, hygiene of foodstuffs, ban of consumption of unclean animals, isolation of infectious patients, dealing with the dead. Like other peoples of the Ancient Middle East, the Hebrews have undergone all developmental phases of medicine - experiential, magical, magical and religious, and at the end the professional phase. Diseases that are mentioned in the Bible can be classified into several groups, eg.: skin

diseases, contagious and sexually transmitted diseases, eye diseases (visual impairment and blindness), bowel diseases, vascular system disorders (cerebral and heart insult), bone diseases (bone fractures), famine, thirst, mental illness. They also described the muteness, deafness, sunburn, drunkenness. Because they had no knowledge of the causes of some illness, they considered the illness to be a punishment for guilt, a punishment for sin. The God who gives the health to the good and blessed people, gives the sickness to the unbelievers and the disobedient people. Serious illness was also a sign of greater sin. Some inexplicable diseases were attributed to obsession with evil spirits. The disease and suffering of the righteous (Job), as a result of the action of Satan, were the temptation for the righteous, and the opportunity for a man to know himself and his relationship with God. God permits the suffering of the righteous, because through suffering, He checks man's loyalty to God despite all the troubles. In such heavy occasions, man is intensely addressing God, complains, humbly complains to God, but at the same time he is approaching God.

As knowledge of the disease progressed, the knowledge of their treatment also advanced. Initially, women took care of sick family members, as they collected herbs and prepared herbal preparations. After that period, patients were treated by tribal wizards, priests, and finally by the doctors. Tribal wizards used to call for spirits. In front of the obsessed people, they burned the heart and the liver of the animal, thinking that it would drive the demon away from sick person. When known practices could not help, God's messengers (eg, prophets, angel Rafael) came to heal a patient in God's name.

The consciousness of the Old Testament man was pervaded with the knowledge that God is the only physician - God gives man a life, gives him health and gives him the illness. Healthy persons are those who listen and carry out the word of God, who are close to God, who respect the Covenant with God. The sick persons are the persons who have departed from God, who do not obey God's laws, who are in conflict with their fellow-men and who make evil to them. The reward for loyalty is a healthy and long life, and the illness and sudden and premature death are the punishment for sins, for both, personal sins and for the sins of the whole nation.

Health and Disease in the New Testament

In the New Testament, disease symptoms are no longer described. Patients (blind, deaf, mute, lame, women with gynecological problems) went to the doctors, but sometimes without success, and some patients went to Jesus (the Healer) to be healed, who treated both, the physical and the mental illnesses (ie. obsession with evil spirits). Moreover, Jesus returned the sick from the edge of life - it was considered that He revived them. Jesus healed patients suffering from incurable diseases, ie. those who already were treated by doctors. Jesus treated them by word, by laying His hands, immersing a patient in water, by threatening and commanding to unclean spirit. Sometimes He healed remotely without the presence of a patient. Prerequisite for Jesus' action was the confidence of the patient and his hope that Jesus could heal him - your faith has healed you! (Mark 10:52). The miraculous Jesus' healing of the sick relates to the metaphysical body of man, signifying salvation for man and his entry into coexistence with God.

In the New Testament, illness is not a punishment by which God punishes the sinner, but is a warning of the transience of life, so that man may decide for a righteous and honest relationship to himself, to his fellow-men, or to God. The sin that is a result of the action of the Evil, destroys man's soul, and the sick man departs from God. In this way, sin and disease are connected in causal - consequential mode. A sick man understands that he needs a healer, and he addresses himself to God. So illness becomes an occasion for conversion, for the conscious establishment of a relationship or coexistence with God. For Christians, the way to the world of God is led through Jesus Christ - the man clothed in Christ enters into the perfect world of God.

Message of the Old and New Testament on Health and Disease

In the holy texts of the Old and New Testament, believers seek and find eternal messages about the Covenant with God and the relationships that arise from that Covenant. The theological message of the Bible refers to the perfect world of God, which began in the garden of Eden, at the beginning of the creation of the world and man. A man who lives his life in goodness, righteousness and love is close to God - he is healthy. The sick man is spiritually blind, deaf, mute, lame, obsessed with the evil spirit. Spiritually blind man does not recognize God, spiritually deaf does not hear God, a spiritually lame can not come to God, and a man obsessed with the evil spirit is opposed to the Truth. Sick person should be addressed to the God with confidence, in order to return the health, in order to return to God's shelter. The power of God's Mercy and Love are manifested on this path of healing. The believer considers that a healthy man already on Earth feels the presence of God in his life, and that after the death of the body, his soul (ie. the emotional and intellectual human identity) unites with God and lives in the condition of magnificence.

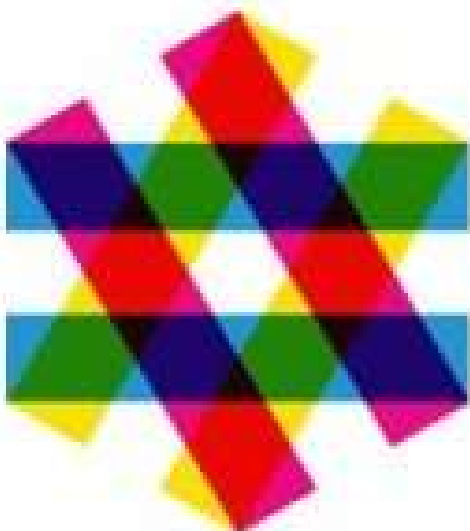
11. Festival tolerancije – JFF Zagreb, lipnja 2017.

Festival tolerancije važna je filmska smotra koja se održava u zagrebačkim kinematografima Europa i Tuškanac sedam dana s non-stop filmskim projekcijama i pratećim programom. Nekadašnji Židovski filmski festival (Jewish Film Festival – JFF) tematski se značajno proširio pa se više ne bavi samo antisemitizmom i židovskim pitanjima nego ukazuje na netoleranciju općenito, kroz povijest i sadašnjost, ma gdje u svijetu. Cilj festivala je promicanje multikulturalnog dijaloga i poticanje civilnog društva.

Posebnu snagu i otvorenost u idejama daje predsjednik Festivala, gospodin Branko Lustig, čovjek kojemu je djetinjstvo oduzeto u koncentracijskim logorima za vrijeme Drugoga svjetskog rata, čovjek koji je nadišao mržnju i koji svoju univerzalnu poruku uvažavanja i otvorenoga srca dijeli sa svima nama.

Osim filmskih projekcija, na Festivalu se vode diskusije, stručna predavanja, radionice i razgovori s istaknutim filmašima čiji se filmovi prikazuju. Postavljene su i tematske likovne izložbe, a u večernjim satima održava se glazbeni program.

Evo nekoliko primjera iz ovogodišnjeg programa Festivala:

Jedanaesti Festival tolerancije, nakon ceremonije otvaranja, započeo je filmom "Gol među vukovima". To djelo njemačkog redatelja Philippa Kadelbacha iz 2015. razmatra stravične događaje u logoru Buchenval. Scene maltretiranja i mučenja logoraša su zastrašujuće i kod gledatelja stvaraju veliku nelagodu.

Američki dokumentarni film "Nijemci i Židovi" prikazuje mišljenja Nijemaca o nacističkoj prošlosti svoje zemlje, o zlodjelima svojih predaka koji su bili nacisti te o svojem (ne)osjećanju krivnje. Također je prikazan odnos i mišljenje Nijemaca o Židovima, kojih sve više ima u Njemačkoj te o Izraelcima. Također učesnici u filmu su Židovi i Izraelci koji iznose svoje stavove o Nijemcima. Ističe se mišljenje većine govornika o demokratskom njemačkom društvu koje osuđuje nacističku prošlost.

Animirani film "Pas u getu" simpatičan je uradak prema istinitom događaju, ispričan pomoću lutaka. Opisuje preživljavanje jedne židovske obitelji skrivene u podrumu geta, dok njihov pas, na veliku žalost malog sina, odlazi na "arijevsku stranu". Tek nakon dolaska Crvene armije i protjerivanja Nijemaca pas i spašena obitelj opet se nađu zajedno.

"Stefan Zweig – zbogom Europi" film je baziran na stvarnom događaju, posljednjim godinama života poznatog austrijskog i židovskog pisca Stefana Zweiga. Zweig je koncem 30-ih godina otišao u južnu Ameriku, ali njegova tuga zbog događanja u Evropi i nemogućnost da pomogne svojim prijateljima i da ih spasi od nacističkog uništenja dovodi slavnog pisca do samoubojstva. Film je napravljen u pet epizoda Zweigovog boravka u Argentini, Brazilu i New Yorku. Profesionalno napravljen u visokom standardu, film zaokuplja gledatelja nesretnom sudbinom slavne i cijenjene ličnosti kakav je bio Stefan Zweig, jedan od najčitanijih pisaca njemačkog govornog područja.

Dokumentarni film "Jasenovački memento" hrvatskoga redatelja Bogdana Žižića napravljen je 2015. godine povodom 70. godišnjice proboja zatočenika iz jasenovačkog logora. Film na analitičan i smireni način, bez previše drastičnih prizora prikazuje užase zloglasnoga logora i trebao bi biti šire prikazivan u edukativne svrhe.

Njemački film „Magla u kolovozu“ temelji se na istinitoj priči 13-godišnjeg dječaka koji kao siročić završi u sanatoriju za hendikepiranu djecu u kojemu štíćenike likvidiraju trovanjem i izgladnjivanjem.

Švedski film „Laponska krv“ prikazuje kako su Laponci tridesetih godina prošloga stoljeća bili građani drugoga reda i prati nastojanja djevojčice koja se pretvara da je Šveđanka kako bi se mogla školovati.

Danski film „Zemlja mina“ prati stradanja njemačkih ratnih zarobljenika, redom još dječaka, koji su prisiljeni čistiti mine postavljene na danskoj obali zbog prijetnje savezničkog iskrcavanja.

Francuski film „Frantz“ proslavljenog redatelja François Ozona daje neobičnu priču o Njemici koja po završetku 1. svjetskoga rata oplakuje poginuloga zaručnika i otkriva kako njegov grob posjećuje i jedan Francuz.

Većina prikazanih igranih i dokumentarnih filmova nagrađivana je na raznim svjetskim festivalima, sve do nominacija za Oscara.

11th Festival of Tolerance – JFF Zagreb, June 2017

Summary

Festival of Tolerance is an important venue held in movie theatres of Zagreb during seven days, presenting a non-stop movie program along with a side program. The scope of the former Jewish Film Festival (JFF) has been increased significantly so now, along with antisemitism and Jewish issues, the Festival considers the intolerance in general, throughout the world, and throughout history and present times. The goal of the Festival is to promote multicultural dialogue and civil society.

Special strength and openness in ideas is delivered by the president of the Festival, Mr. Branko Lustig, a man who was deprived of his childhood in concentration camps of WWII, a man who has overcome his hatred and a man who shares with us his universal message of respect and his open heart.

Along with the movies, the Festival offers discussions, lectures, workshops and Q&A sessions with respectable film directors accompanying their movies. Thematic art exhibitions are also set as well as the musical program in the evenings.

Most of the movies were awarded on other festivals around the world up to Oscar nominations.

Projekt očuvanja židovskog naslijeđa u Osijeku

Onda ti usliši njihovu molitvu i vapaj u nebu na mjestu, gdje sjediš na prijestolju, i pribavi im pravicu! – Kraljevi 1 8:49

Ovo je priča o zgradi koja je doživjela transformacije od ideje do rušenja, a ovaj tekst je bio iznad ulaznih vrata u osječku Gornjogradsku Sinagogu. Ona je sagrađena 1869. i nestala 76 godina kasnije.

Projekt je započeo 2009. godine na inicijativu autora ovog članka kako bi se napravila digitalna rekonstrukcija Gornjogradske sinagoge. Židovska općina Osijek tražila je plan procjenu troškova i plan izvedivosti ovog projekta. Od postojećeg materijala bilo je nekoliko slika koje su rađene u ugljenu i akvarelu, dvije fotografije unutrašnjosti i nekoliko ostataka iz same sinagoge. Bilo je potrebno i istraživanje u Državnom arhivu u Osijeku. To je dalo optimistične rezultate jer su pronađeni ručno crtani originali iz tog projektiranja sinagoge. Procjena posla je bila prilično kratka jer neko ozbiljno istraživanje mimo materijala iz arhiva i nije bilo objektivno. Radi ozbiljnosti samog projekta i da se što više napravi u samom istraživanju obuhvaćaju se i drugi objekti koji su imali istu ili sličnu važnost. To je Sinagoga u Donjem Gradu, groblje u Donjem gradu, Sinagoga u Gornjem Gradu i groblje u Gornjem Gradu.

Projekt kreće u realizaciju 2010. godine kada su sredstva i osigurana. U suradnji s Državnim arhivom uspjeli smo doći mnogih nacрта, skica i dokumenata. Za fotokopiranje i daljnji rad bili su odabrani precizni nacrti. Od Sinagoge u Gornjem Gradu je bilo najviše materijala tako da se primarni zadatak ostavlja za kraj projekta, a od sekundarnih objekata postoji nekoliko nacрта koji ne djeluju detaljno i točno što je iziskivalo više vremena za proučavanje.

Potrebna je bila i arhitektonska snimka postojećeg stanja. Radili su se nacrti slični onima koji su potrebni za izvedbu nove zgrade. Nakon nekoliko mjeseci posla imali smo izvorne geodetske snimke koji odgovaraju novim geodetskim snimkama (GPS snimke) kao i nove tehničke nacрте koji se poklapaju ili djelomično poklapaju sa izvornim nacrtima te možemo vidjeti koje izmjene su se događale tijekom perioda te koji su mogući razlozi tih izmjena. Radi samog arhiviranja postojećeg stanja mnogo fotografija se napravilo na terenu. Sve što se nalazi na terenu je bilo potrebno slikati bez obzira pripada li toj lokaciji ili ne. Na

Gornjogradskom groblju se fotografirali smo polomljeni granitni kamen ispisan na hebrejskom, ostaci pozlate u utorima, različiti ukrasi napravljeni od terakote izgledom kao crepovi, a za ostatke nismo bili sigurni jer izgledom su ličili na kaljevu peć zbog čađi, dijelovi lustera i različiti zadržali predmeti.

Napravila se i panoramska snimka od 360 fotografija koja omogućuje korisniku da pogleda teren kao da se nalazi na licu mjesta. Slična tehnologija se koristi u Google Street-u.

Sa prilično dobrim radom i u zadovoljavajućem terminu posao se bližio kraju te je na red došla i rekonstrukcija Sinagoge u Gornjem Gradu.

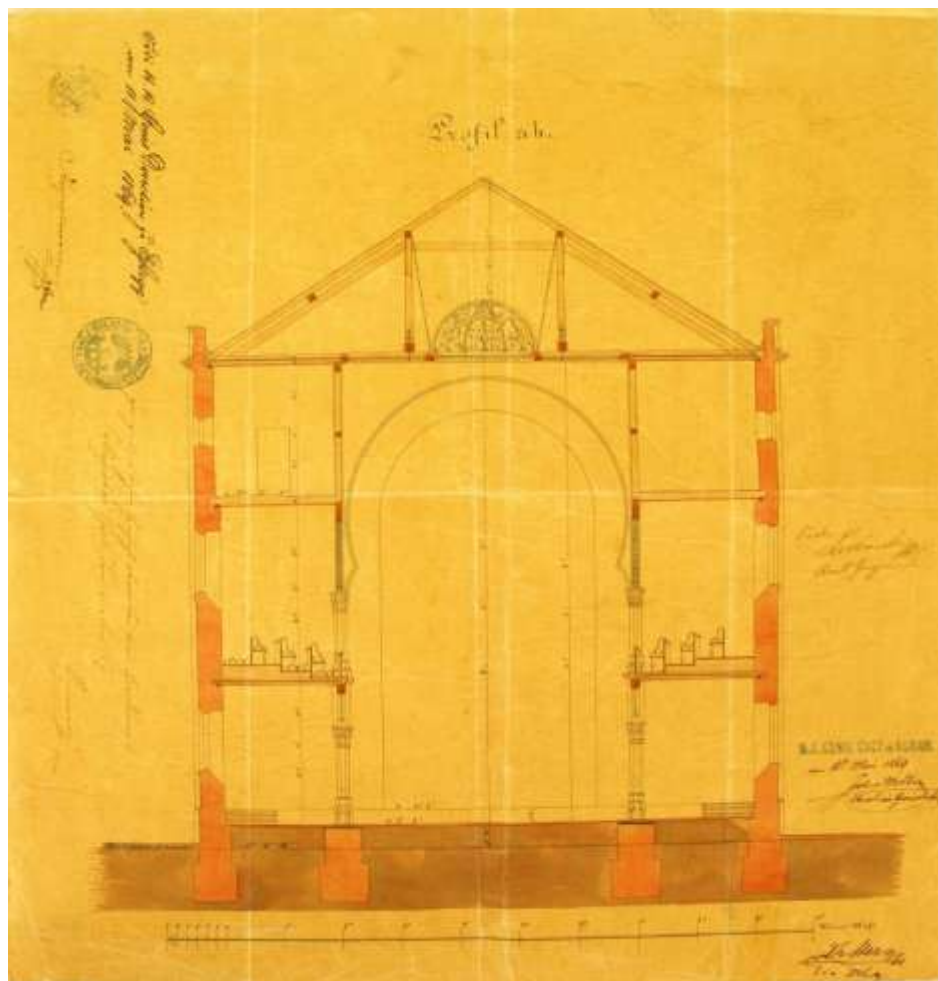

Digitalna rekonstrukcija Gornjogradske sinagoge u Osijeku

Sam pristup je bio sličan kao u prijašnja tri dijela projekta: Sinagoge u Donjem gradu, groblja i grobnica u Gornjem i Donjem gradu osim što fotografiranje pa ni prikaz postojećeg stanja nije bio moguć. Radi toga se napravili smo 3D mode tih objekata. Nastojali smo pronaći neka fotografije koje bi približno pokazivale neke detalje. To smo tražili u Državnom arhivu u Osijeku, Muzej Slavonije i Baranje, Jevrejskom Muzeju u Beogradu te kod gospodina Nebojše Szegea, koji je ujedno i jedini nasljednik poznatog osječkog fotografa židovskog porijekla Nikole Szegea. Pretpostavili smo daju je Nikola Szege slikao sinagogu nekoliko puta. Od Jevrejskog muzeja dobili smo pet slika od kojih su četiri vezane za unutrašnjost i jedna koja pokazuje samo detalje sporednih objekata i gornji dio tornja, a period je nepoznat. Gospodin Szege nema nikakvih saznanja da je ikada postajala fotografija sinagoge, ali da je on sve poklonio Muzeju Slavonije i Baranje. Muzej Slavonije i Baranje pronalazi jednu fotografiju veličine A4 koja prikazuje sinagogu omeđenu ogradom. To je bilo neobično, od fotografije koju smo već imali. To nas je upućivalo da prikupljeni materijal nije sasvim pouzdan.

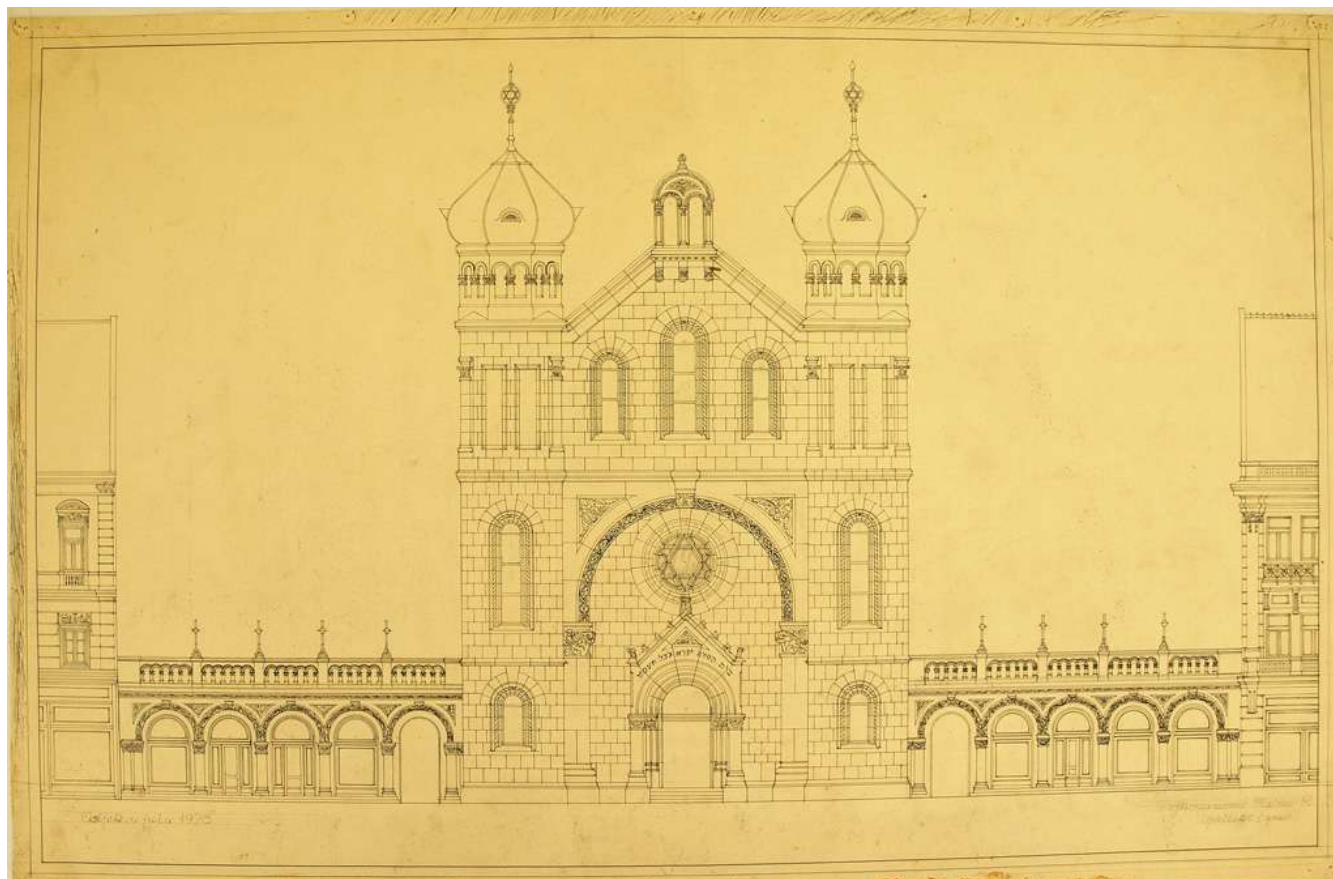

Prvi pokušaji da se napravi model iz nacrtu nailazili su na prepreke. Nacrti su crtani u mjerilu, ali dimenzije nisu u metričkim mjerama već u nepoznatim jedinicama. Stvarne mjere pokušali smo rekonstruirati iz fotografija i poznatih udaljenosti postojećih zgrada.

No iz fotografija ne dobivamo očekivane visine zgrada. Uzimali smo visinu susjedne zgrade te po pravilima perspektive se određivali visinu nacrtanog modela. To nije najtočniji način, ali razlika ne bi trebala biti veća od 30 cm. No mi smo dobili razliku preko 1.5 m, s time da jedna fotografija pokazuje ogradu, a druga detalje koji se pokazuju grafici na ugljenu. Sami detalji su dosta specifični te dodatnom obradom fotografije i izoštravanjem detalja dolazimo do

zaključka da detalji koji su bili pronađeni na groblju su zapravo sačuvani ostaci sa sinagoge. U ovoj fazi nam je slika objekta postala mutnija i zbunjujuća umjesto da postane jasnija.

Radili smo dodatna istraživanja zapisa koji bi mogli objasniti situaciju. Iz Državnog arhiva Osijek dobivamo dodatni materijal vezan za Sinagogu u Gornjem gradu. Na stolu su bile tri velike mape pune nacrtu, prelijepih ručno tuširanih na paus papiru iz 1924.-1929. Oduševljenje je kratko trajalo jer takvi nacrti koji su ujedno bili u mjerilu i metričkim mjerama no s detaljima koji nigdje nisu bili uočeni u ranijem istraživanju. To je djelovalo zbunjujuće.

Slijedeći logičan korak bio je digitalizacija informacija i pokušaj da se napravi 3D model iz tih nacрта. Sada smo imali tri netočna modela.

Jedan je bio iz 1849. koji prikazuje jednokatnice sa svake strane s tim da je desnoj strani završena uglovnica sa lažnim prozorima i ukrasima oko njih.

Drugi model je imao ogradu kao iz pronađene fotografije. Sve je bilo odgovarajuće ranijoj rekonstrukciji osim tornjeva koji su bili viši za oko 1.5 metar

Za treći model jednostavno nismo imali ni jedan dokaz osim da sporedne zgrade nisu škole nego trgovine. Visine tih trgovina donekle su odgovarale sinagogi iz prva dva modela.

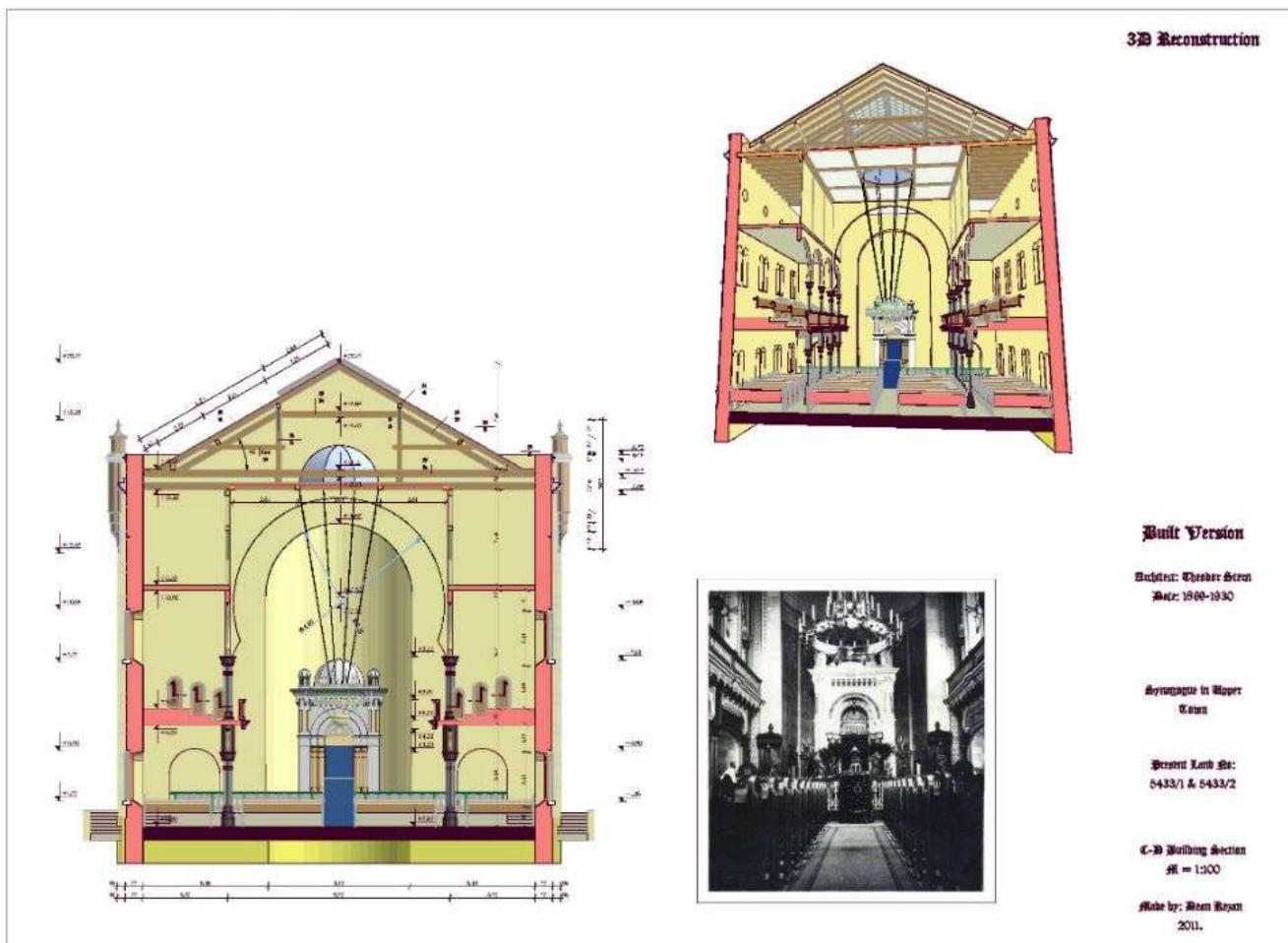
Neki dijelovi slagalice su bili jako mutni, a neki su postajali jasniji. Odlučili smo pokazati učinjeno poznatom arhitektu Ivici Čerešnješu koji je tada radio u Jewish Art Centeru. Bio nam je potreban stručni savjet čega se držati a što odbaciti. Ubrzo je Čerešnješ potvrdio autentičnost ukrasa, potvrdio je da je pronađeni polomljeni kamen zapravo naglavni kamen koji se nalazio na ulazu a napravio je prijevod natpisa na njemu. Bio je to prvi konkretni dokazi za drugi model. Drugi model poslije tih razgovora dobiva svoju važnost osim što nedostaju trgovine i visina tornjeva se ne poklapa.

Iz knjiga Zlate Kerže „Židovi u Osijeku“ i „Stradanja i pamćenja“ pojavljuju se podatci o sinagogi, ali nažalost bez tehničkih detalja osim dva. Carevom uredbom sve crkve osim katoličke moraju biti uvučene od ulice ili ograđene ogradom. Taj podatak i govori da je to jedan od razloga zašto se nisu izveli sporedni objekti koji su ujedno trebali biti škola.

Drugi podatak bio je da je u tom vrijeme sinagoga bila najviša zgrada u Osijeku i to je bilo suprotno želji katoličkih krugova da crkva mora nadvisivati sinagogu. S obzirom da smo dobili odstupanja u visini

tornjeva sa izvornog nacрта iz 1848. Visinu stare katoličke crkve mogli smo pronaći na temelju fotografije, te smo mogli procijeniti i visinu sinagoge.

Sada prvi model izvornog nacрта (Theodora Sterna ili Steina) i drugi model s fotografije imaju smisla. Ostao je treći model poznatog osječkog arhitekta njemačkog podrijetla Viktora Axmanna (poslije Prvog svjetskog rata promijenio je ime u Vladoje Aksmanović) koji je ostao kao nadogradnja jedne etaže i dogradnja trgovina s lijeve i desne strane. Po nacrtima se vidi genijalnost krovnih staklenih ploha koje su trebale osvjetljavati prostor prirodnim dnevnim svjetlom. Dodatne fotografije potvrdile da su trgovine stvarno bile izgrađene ali ne u kamenu kako je bilo predviđeno, nego u žbuci.

Za one koji žele više informacija o Osijeku i osječkim Židovima, mogu naručiti knjige ŽO Osijek telefonskim pozivom ili preko web stranice <http://www.zo-osijek.hr>

Za prikaz više slika ili 3D modela možete posjetiti i projektnu stranicu ŽO Osijek <http://project.zo-osijek.hr/>

Ovo je bio brzi osvrt na izradu projekta „Digitalna zaštita židovskih objekata u Osijeku“ te zahvala svima koji su sudjelovali kao organizacija ili pojedinac, zahvala Židovskoj Općini Osijek što se prihvatila projekta te Ivici Čerešnješuu na stručnim savjetima, smjernicama te prijevodu hebrejskog teksta.

Preserving the Jewish heritage: 3D Model of the Synagogue in Osijek

Summary

An article written by Dean Kezan, a computer expert from Osijek, describes an interesting and original work. Based on archive material and old photographs, Dean Kezan has reconstructed the design and layout of the synagogue in Osijek. The first designs of these buildings date back to 1849, the building was built in 1869, while the upgrades of neighboring buildings were carried out around 1920, burned down in 1941 during the Nazi regime. The remainings of the burned building stood during the whole of the war, but were removed in 1952. The article describes difficulties in collecting archive documents. Their author found them in the Historical Archives of the City of Osijek and in the Jewish Museum in Belgrade. Professional help was provided by architect Ivica Cherešnjec who lives and works in Jerusalem and who is an expert in Jewish buildings in these areas. Remaining help and financial support was given by the Jewish Community of Osijek. In this way, valuable and completely original images and 3D model of the synagogue in Osijek were obtained. Pictures are published in this article.

Iz suprotnoga ugla: PESAH

Zadnji dan pred praznike za Pesah mali Moric došao je kući veseo. Njegov otac David to je odmah primijetio pa ga je upitao.

- Veseo si danas, Moricu, da li zato što sada ne će biti deset dana škole, ili si i u školi dobro prošao.
- I jedno i drugo – odgovori Moric. –U školi smo imali vjeronauk, to nije naporno pa nam je dan lako prošao.
- A što ste novoga naučili na vjeronauku- upitao je znatiželjni tata.
- Naravno o Pesahu i izlasku iz Egipta – spremno je odgovorio Moric.
- Baš me zanima kako vam je to učitelj ispričao i kakvu si ti pouku iz toga izvukao – još je s većim zanimanjem nastavio tata.
- Pa, znaš tata, naši predci Židovi bili su robovi u Egiptu. Slavohlepni faraoni gradili su sebi ogromne građevine, piramide, ne bi li ih zapamtila sva buduća pokoljenja. No tada nije bilo ni bagera ni dizalica. Sve su ljudi radili rukama uz pomoć teglećih životinja. Za to je trebalo jako mnogo ljudi, robova. Židovi su bili mnogi od njih. Živjeli su pod užasnim uvjetima, trošili su se u pretjeranom radu sve dok nisu umirali od iscrpljenosti. Baš zbog toga među Židovima se počeo organizirati tajni pokret otpora. Imali su tada sposobnog i hrabrog vojskovođu, zvao se Mojsije. Kada su sakupili dovoljno oružja, Mojsije je dao znak za ustanak i bijeg. Židovski robovi su zajedno s obiteljima krenuli prema zapadu, prema svojoj pradomovini Izraelu, kamo su svakako htjeli doći. No onda na putu se ispriječilo Crveno more i bio je problem kako savladati tu prepreku. A to je trebalo hitno savladati, jer su Egipćani već poslali potjeru za odbjelim robovima. No Mojsije je i na to bio spreman. Preko radi veze pozvao je izraelsku vojsku i zatražio da inženjerske jedinice dođu što prije i postave pontonski most. A znaš i sam kako je naša vojska uvijek bila dobro organizirana i spremna na akciju. Postavili su pontonski most prije no što su Egipćani uopće stigli. Tako su svi Židovi bjegunci uspjeli doći na Sinaj. Kada je egipatska potjera s tenkovima stigla do Crvenog mora, Egipćani isto pokušali koristiti most. Ali, naša vojska je i na to mislila, most nije izdržao tenkove i Egipćani su se podavili!
- Moricu, - zaprepašteno upita tata – zar vam je učitelj upravo tako objasnio izlazak iz Egipta?
- Ma znaš tata, kad bih ti ja rekao kako nam je to učitelj to ispričao, ti bi mislio da je tu netko potpuno lud! Ispričao je tako čudnu i naivnu priču da ni mala djeca, koja još ne znaju ni mobitel koristiti na bi u to povjerovala!

Naš veliki praznik Pesah prepričavamo na temelju legendi koje su se stvorile pred nekoliko milenija. Nastale su mnoge legende, sve ono što su ljudi htjeli da se upamti i sačuva za buduće generacije. Knjiga o Izlasku sigurno je jedna od vrlo uspješnih. Nije bitno, koliko je točna slika onoga što se dogodilo. Vjerojatno je razlika između istine i stvarnosti znatna. Barem nam se danas tako čini. No to uopće nije važno. Važno je da legenda nosi poruku koju je stvarni događaj stvorio.

Za obrazovane ljude, ljude koji su svoja znanja stekli u 20. i 21. stoljeću malo je vjerojatno da će doslovno vjerovati u tekstove iz svetih knjiga. Za njih, odnosno za nas, koji isto pripadamo ovoj generaciji, suprotno je našem iskustvu i saznanjima koja smo dobili, da mnogim ovakvim tekstovima, koje ćemo rađe nazivati legendama, doslovno vjerujemo, da možemo vjerovati u nestvarne događaje suprotne iskustvu i znanju moderne civilizacije. Zapravo je za živote ljudskih bića na Zemlji i sudbinu čovječanstva svejedno radi li se

ovdje o mitu ili stvarnosti. Važna je dobronamjernost poruke te ako je ona dobronamjerna i ljudima olakšava život, treba taj mit prihvatiti.

Nepravедno je ljude dijeliti na vjernike i ateiste, pogotovo ih međusobno sukobljavati, ako i jedni i drugi osjećaju plemenitost poruke.

Preko Crvenoga mora - Crossing the Red sea

Darko Fischer: From the opposite corner

PASSOVER

The last day before the Passover holidays, little Moritz came home in a very good mood. His father immediately noticed this and asked him.

"You're so joyful today, Moritz, is it because now you'll have ten days off, or you've gone well in school?"

"Both of these," Moritz said. "We had a religion class in the school, it was not hard, so it was quite a pleasant day.

"And what new did you learn about the religion?" Asked the curious dad.

"The Passover of course, and Exodus from Egypt," Moritz answered promptly.

"I'm just interested in what way your teacher explained this to you and what you learned from that," Dad continued with even greater interest.

"Well, you know Dad, our ancestors Jews were slaves in Egypt. The glorious pharaohs built huge buildings, pyramids, for themselves and for all future generations to remember them. But, as you know, at that time there were no construction machines, excavators or cranes. People had to make all this with their own hands and with the help of animals. Lot of people, slaves, were needed for all of this. Jews were many of these slaves. They lived under terrible conditions, working too hard and dying of exhaustion. That is why the Jewish underground resistance movement secretly began. They had a capable and brave army leader, called Moses. When the Jewish underground fighters collected enough weapons, Moses gave a signal for the uprising and the escape from Egypt. Jewish slaves, along with their families, headed westward, with the aim to reach Israel, their home, they longed for it during the slavery. But then they reached the Red Sea, an obstacle not easy to cross. And they had to cross it quickly because the Egyptians have already sent their pursuit after fugitives. But Moses, the able leader, was ready for this. Through a radio link he called the Israeli army headquarters and demanded that engineering units come as soon as possible and set up a pontoon bridge. And you know how our army was always well organized and ready for action. They set the pontoon bridge before the Egyptians arrived at all. Thus all the Jewish fugitives managed to reach Sinai. When Egyptian pursuit with tanks reached the Red Sea, the Egyptians also tried to use the bridge. But our army was thinking of it, the bridge did not withstand the tanks, the bridge collapsed and the Egyptians were drowned!"

"Moritz," asked Daddy in a shocking voice, "did your teacher explain the Exodus from Egypt just like that?!"

"You know Dad, if I would tell how exactly he explained it to us, you'd think somebody was really crazy! He told us such an un incredible and naive story that even little children who still do not know how to use a cell phone would not have believe it!"

We celebrate our great Passover holiday based on the legends that were created several millennia ago. There were many legends, describing all events people wanted to be remembered and preserved for future generations.

The Book of Exodus is surely one of the most popular, no matter how accurate the image of what happened is. Probably the difference between truth and reality is significant. At least it seems so to us today. But that does not matter at all. It is important that the legend carries a message that the actual event created.

For educated people, people who gained their knowledge in the 20th and 21st centuries it is unlikely to literally believe in texts from the sacred books. For them, or for us, who are also members of this generation, many of these texts, which we will call legends, are contrary to our experience and the knowledge that we acquired. To literally believe in unreal events is contrary to the experience and knowledge of modern civilization. For human beings, it does not matter is such a story a myth or was it a reality. Important is, that the story conveys the spirit of goodwill. If the Book makes human life easier and gentler, the acceptance of such message is of some benefit.

It is unjust to divide people into believers and atheists, especially to make conflicts between them if both groups accept nobility of the message.

O radu ženske sekcije Židovske općine Zagreb

Ženska sekcija u Židovskoj općini Zagreb (ŽoZ) postoji već dugi niz godina. Danas broji oko 50 članova, od kojih preko 30 aktivnih.

Sekcijom rukovodi Odbor kojeg trenutno čine Sida Ozmo – Steiner, Narcisa Potežica, Gizela Weinberger i Mira Hadžiristić a koji je izabran koncem 2014. godine.

Svake godine ovaj je odbor napravio i predložio plan aktivnosti sekcije. Sredstva za realizaciju programa dodjeljuje nam se iz budžeta ŽoZ.

Mi održavamo svakog mjeseca (osim srpnja i kolovoza) na kojima se družimo te se uz čaj i kekse održi predavanje, dojmovi s putovanja ili prikaz neke knjige.

Za vrijeme našeg mandata svake godine Ženska sekcija organizira putovanje i posjete nekoj od židovskih zajednica s područja bivše Jugoslavije. Tako smo u ove četiri godine posjetili Suboticu, Beograd, Sarajevo, Ohrid a upravo imamo u pripremi putovanje u Split u dogovoru s članicama njihove općine. Posjetili smo također i Tuzlu i organizirali put u Križevce uz obilazak izložbe o križevačkim Židovima.

Osim gore navedenog, na inicijativu Narcise Potežice sekcija je pred tri godine osnovala čitateljski klub. Ovaj klub održava sastanke jednom mjesečno ili djela židovskih autora ili djela s tematikom iz židovskog života. Klub cijelo ovo vrijeme funkcionira pod vodstvom Narcise Potežice.

Za vrijeme mandata ovog odbora organizirano je sakupljanje rabljenih stvari, najviše tekstila, a zajedno s Domom Lavoslav Schwartz organiziran je u Domu u dva navrata "bazar" prodaje prikupljenih stvari i kolača iz Doma. Prikupljena sredstva donirana su u humanitarne svrhe. U nekoliko navrata organizirali smo i posjet nekim siromašnim obiteljima donoseći im pakete pomoći. Obzirom na značajni broj naših članica koje zbog životne dobi ne mogu putovati izvan Zagreba, svake godine organiziramo jedno poslije podne druženje u kavani u centru grada uz zagorski specijalitet štrukle i uz kavu. Prisutnost velikog broja članica na "štruklijadi" (ove godine 34) pokazuje da je to dobra zamisao.

Članice ženske sekcije aktivne su i sudjeluju u mnogim aktivnostima naše Općine. U mjesecu svibnju ove godine održati će se izbori za novi odbor Ženske sekcije pa mislim da iskorakom koji u ove četiri godine učinjen u aktivnosti ženske sekcije možemo biti zadovoljni. Nadam se da je to dobra osnova za dalji napredak u radu kojeg će svojim programom i njegovom realizacijom donijeti novi Odbor.

Sida Ozmo - Steiner

Activities of the Ladies Section in the Jewish Community of Zagreb

The Ladies Section in the Jewish Community of Zagreb was founded many years ago. There are 50 members in the section; more than 30 of them are active.

In 2014 a Council was elected in order to preside over the section. Presently the Council members are Sida Ozmo – Steiner, Narcisa Potežica, Gizela Weinberger and Mira Hadžiristić.

Every year the Council makes and presents an activity plan. Funds are provided from the Jewish Community's budget.

The section meets monthly (except in July and August) and on these occasions we listen to presentations, impressions of some interesting voyages or presentations of books, along with tea and cookies.

Every year we organize a trip to visit one Jewish community in the region of former Yugoslavia. In the last four years we visited Subotica, Beograd, Sarajevo and Ohrid and this year we plan to visit Split. We also visited Tuzla as well as Križevci where we saw the exhibition about the Jews of Križevci.

Three years ago Narcisa Protežica initiated a new activity – the readers club. This club meets monthly and Mrs. Protežica leads discussions about books by Jewish authors or books about Jewish life.

The present Council also organizes collection of used goods, mostly textile, and two „bazaars“ were held in co-operation with the Lavoslav Schwartz Home for the Elderly where collected goods were sold along with cookies prepared in the Home. Collected funds were donated for humanitarian purposes. On several occasions we visited poor families and gave them packages of supplies.

Many of our members are elderly and therefore unable to travel out of Zagreb, so we organize a yearly meeting in a café in the city centre where we enjoy coffee and „štrukli“, a delicious specialty from the Zagreb surrounding. A considerable number of members attend these meetings (34 this year) proving that it was a really good idea.

Members of the Ladies Section are very active in all proceedings in our Community. A new Council will be elected in May this year. I think that we improved the Section in the last four years and may be satisfied with our achievements. I hope the new Council will find a good basis for their work and further development.

DOR 2017.

Od prve najave u ožujku da će se ove godine održati DOR 2017. od 18.-21. svibnja u organizaciji Židovske općine Zagreb i JOINT-a u termama Čatež u Sloveniji – svi smo s nestrpljenjem i radošću čekali sada već tradicionalni "susret Židova regije". Naročito je bilo divno što su neki sudionici i poslije dugog putovanja i čekanja na državnim granicama bili prezadovoljni što su došli.

Program od ranog jutra do kasne večeri se sastojao od obrazovnih, kulturnih i sportskih aktivnosti i bio je prilagođen svim generacijama te je svatko prema svojoj afinitetima ili željama mogao naći više sadržaja kojima su bili ispunjeni dani od četvrtka do nedjelje popodne. Susret je bio i ovaj put odlično organiziran, prijavilo se oko 300 učesnika, a tome su pridonijele povoljne cijene koje u ipak bile mnogima dostupne. Organizacijski odbor na čelu s dr. Ognjenim Krausom, predsjednikom Židovske općine Zagreb i predsjednikom Koordinacije židovskih općina odlično je ostvario sve najavljeno. Naime organizacijski tim je osmislio, organizirao i vodio program - a u timu glavni su bili Saša Cvetković i Dean Friedrich. Svaki dan bio je organiziran i program za najmlađe - dječji vrtić (Marina Šprajc) i nedjeljna škola (Rebecca Beissmann i Hanna Junker), a uz to sudjelovali su pojedinci iz drugih općina pa je bilo mnogo različitih aktivnosti kao na pr. jutarnja "joga za svakoga" sa Danicom Helman iz Makedonije na koju se okupio veliki broj zainteresiranih, zatim su bili dva dana za redom satovi židovskog plesa koje je vodila Nives Beisman iz Osijeka. Održane su i rabinske radionice te raznovrsne sportske aktivnosti.

Već prvu večer nastupio je atraktivni Roy Zaltman, mentalist i popularni zabavljač s područja psihologije i parapsihologije (vrhunski scenski izvođač koji posjeduje sposobnosti telekineze, predviđanja i čitanja misli) iz Izraela, koji je od ranije poznat zagrebačkoj publici. Također je kasno navečer već taj prvi dan prikazan odličan izraelski film "Antena" uz title na hrvatskom jeziku u trajanju od 95 minuta (film s Festivala tolerancije i židovskog filma, režija i scenarij: Arik Rothstein), koji se zbog teme - obiteljske drame u suvremenom Izraelu s odličnim glumcima može svima preporučiti, pa je bila mogućnost gledanja tog filma i drugi dan (repriza u petak u 15 sati).

Posebno je bio veliki interes za predavanja Angele Alice Gluck iz UK (konzultantica pri brojnim obrazovnim ustanovama i autorica 40 knjiga na temu vjere i povijesti) koja je održala prvo izlaganje pod naslovom "Knjiga o Ruth" u petak, 20. svibnja i drugo "Zapisano u našoj povijesti - Židovi i izbjeglice" te "Šestodnevni rat" u subotu, 21. svibnja ali su bila na engleskom jeziku (bez prijevoda) pa su time ova zanimljiva predavanja s diskusijama za mnoge bilo ograničena.

No zato su predavanja Mirjane Krizmanić, profesorice psihologije, poznate zagrebačke autorice mnogih knjiga i radova, koja godinama predaje na ŠOA akademiji u organizaciji ŽOZ-a bila vrlo posjećena i sa zanimanjem su se slušala. Najprije je u petak bila tema "Uloga pasivnih promatrača u Holokaustu" a u subotu još je veći interes pobudilo predavanje pod naslovom "Zašto poričemo provjerene činjenice i obmanjujemo sebe i druge".

U petak je Luciano Moše Prelević, glavni rabin RH organizirao paljenje svječica i kabalat Šabat, te šabatnu večeru.

Večeri su bile ispunjene glazbom - odličnim koncertima. Prvi koncert bio je u petak u 21 sat kada je nastupio ansambl Quoodlibet & Mario Korunić (violina) u kojem su sudjelovali uz proslavljenog i od ranije svima poznatog Bruna Philipa (karinet) također naša mlada klarinetistica iz Osijeka Ema Štern.

A na kraju u subotu, treću večer boravka u Čatežu – za završnu večer svi su željno očekivali nastup Jacquesa Houdeka a uz njega bio je sastav Roberta Krkača uz pratnju vokala Jelene Žnidarić. Naravno uz poznate pjesme i zahvaljujući nedavnom eurovizijskom nastupu – svima iz regije poznat pjevač bio je pun pogodak – pa se može reći da je "podigao je na noge staro i mlado", a djeca koja ga obožavaju okružila su svog idola – bila je to zaista uz ples i živi ritam raspjevana i vesela "završnica trodnevnog druženja".

U nedjelju je već poslije doručka prvo otišao s učesnicima skupa autobus za Makedoniju i usprkos daljini i dugog putovanja – bili su presretni i na rastanku zaželjeli poslije boravka u Hrvatskoj lani u Sv. Martinu na Muri i sada u Čatežu u Sloveniji ponovni slični susret i slijedeće godine, jer sada je to postalo već tradicionalno okupljanje uz dobar program. Mnogi su i to nedjeljno jutro do ručka iskoristili za kupanje u bazenu, šetnje po parku oko hotela ili za razgovor s prijateljima pred rastanak.

Možemo samo svi reći da je to bilo zaista jedan prekrasan generacijski susret. Bilo je tu čitavih obitelji, došle su bake, djedovi, djeca, snahe i zetovi, brojni unuci – od beba do tinejdžera – pa je to bila dobra i jedinstvena prilika da jedan vikend budu svi zajedno. A svatko je pronašao sadržaj za sebe, također zabavu i opuštanje. Eto vratili smo se i umorni prateći odlična i zanimljiva predavanja, sudjelujući u raznovrsnim sportsko-rekreativnim programima do sjajnih i kvalitetnih glazbenih večeri s nastupom poznatih umjetnika i pjevača, a sve to u izvanrednom ambijentu vrhunskih toplica s velikim brojem vanjskih i unutarnjih bazena, u mirnom zelenom okruženju, u lijepom Hotelu "Terme" s ugodnim sobama, dobrom hranom i uslužnim osobljem - svi su bili oduševljeni od najstarijih do najmlađih koji su svojim žamorom ispunili sve dvorane, a naročito je bilo lijepo što su neki sudionici i poslije petnaestosatnog

putovanja bili prezadovoljni što su došli. Naravno susreti s poznanicima, rodbinom i brojnim prijateljima kao i razmjena iskustava i novih saznanja uz ugodne razgovore i druženja najveća je vrijednost. U šali smo rekli da je to susret Židova i Jevreja, nas iz bivše ex Yu (po novom – svi iz regije!). U svakom slučaju svim učesnicima bila je to nezaboravna mogućnost međusobnog upoznavanja ili ponovnog prijateljskog viđenja.

DOR 2017.

Summary

The meeting of Jewish communities from the region was held on May 18 – 21 in Čatež, Slovenia, organized by the Jewish Community of Zagreb and JOINT. The program contained educational, cultural and sport activities for all generations.

Some distinguished guests also took part in the program. The mentalist Roy Zaltman from Israel presented his extraordinary skills of predicting and mind reading. Mrs. Angela Alica Gluck from UK, consultant in education and author of 40 books about history and religion, had three presentations – „Book of Ruth“, „Jews and Refugees“ and „The Six Days War“. Psychology professor Mrs. Mirjana Krizmanić had two lectures – „The Role of Passive Observers in Holocaust“ and „Why We Deny Facts and Deceive Ourselves and Others“.

In evenings we enjoyed of classical and popular music and on Friday we lit candles and had the Shabbat dinner.

It was a highly successful gathering of many generations, families, friends, relatives from babies to grandparents. Everybody could enjoy some activity of his/her choice, from interesting discussions, music, exploring the beautiful surrounding to delicious food or swimming in the pool and most of all meeting old friends from all over the region.